

Η Κυθρέα στον κυπριακό τύπο του χθες

Κωστής Κοκκινόφτας

Οι παλιές κυπριακές εφημερίδες περιλαμβάνουν πλήθος από πληροφορίες για τη ζωή των κατοίκων της Κύπρου, καθώς και πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία για τα χωριά και τις πόλεις του νησιού, που ο εντοπισμός τους συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη διεύρυνση των γνώσεών μας γύρω από την τοπική ιστορία. Ορισμένα από τα δημοσιεύματα αυτά, που αφορούν την κοινότητα της Κυθρέας, είχαμε αναδημοσιεύσει με σύντομα σχόλια σε παλαιότερα κείμενά μας [περ. «Ελεύθερη Κυθρέα», αρ. 41-42 (1991), σ. 136-137, αρ. 47-48(1993), σ. 122, αρ. 50-51(1994), σ. 113-114}, ενώ παρόμοια δημοσιεύτηκαν κατά καιρούς και από άλλους ερευνητές στο ίδιο περιοδικό. Στο παρόν σημείωμα δίνουμε στη δημοσιότητα ακόμη μερικά δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου των πρώτων χρόνων της Αγγλοκρατίας, που αφορούν πτυχές της ιστορίας της εκπαίδευσης της κοινότητας, κατά τον 19ο αιώνα.

Το πρώτο από αυτά εντοπίστηκε στην εφημερίδα «Ευαγόρας», ημερομηνίας 28 Ιουλίου 1895, φέρει τίτλο «Εν Κυθραία» και αφορά τις δημόσιες εξετάσεις που διεξήχθησαν στο Παρ-

θENAΓΩΓΕΙΟ της κοινότητας, το οποίο, όπως είναι γνωστό από παλαιότερο δημοσίευμα («Ελεύθερη Κυθρέα», αρ. 47-48(1993) σ. 122), είχε ιδρυθεί μια δεκαετία νωρίτερα. Το 1895, το ΠαρθENAΓΩΓΕΙΟ διευθυνόταν από την Πολυξένη Παπαζαχαρίου, η οποία δίδασκε και το 1885, τα δε αποτελέσματα, σύμφωνα με τον ανώνυμο επιστολογράφο που παρακολούθησε τις εξετάσεις, ήταν εξαιρετικά:

«Τυχαίως την 20ην Ιουλίου παρέστην εις τας εξετάσεις του ΠαρθENAΓΩΓΕΙΟΥ της κωμοπόλεως Κυθραίας, όπερ διευθύνει η εγχώριος σεμνή δεσποσύνη Πολυξένη Παπαζαχαρίου. Τας εξετάσεις ταύτας ετίμησαν δια της ευγενούς παρουσίας του ο σπουδαίος κ. Παυλίδης (ο κοινώς δασκαλούδι καλούμενος), οι αξιότιμοι δημοδιδάσκαλοι της ειρημένης κώμης, η επιτροπή της Σχολής, πολλαί δεσποινίδες και κυρίαι εγχώριοι και εξοχεύουσαι. Εκ των ευστόχων απαντήσεων των μαθητριών εις τας διάφορους ερωτήσεις του τε κ. Παυλίδου, των δημοδιδασκάλων και εμού επείσθημεν άπαντες οι ακροαταί, ότι η ειρημένη διδάσκαλος ειργάσθη ασκνως, καίτοι ηπειλείτο η πρόοδος υπό των

πολλών απουσιών, ας εν τη διδασκαλική ομιλία της η διδάσκαλος εξέθεσεν. Εις ακροατής.Κυθραία, 20 Ιουλίου 1895».

Από επιστολή που εστάλη στην ίδια εφημερίδα και δημοσιεύτηκε μερικές ημέρες αργότερα, στις 11 Αυγούστου 1895, πληροφορούμαστε ότι, εκτός από το ΠαρθENAγωγείο, λειτουργούσαν τότε στην Κυθρέα με την ίδια επιτυχία και δυο Αρρεναγωγεία:

«Μας γράφουν εκ Κυθραίας: 3 Αυγούστου 1895. Αι εντυπώσεις θεατού τινος περί των εξετάσεων των εν Κυθραία σχολήν, ενός ΠαρθENAγωγείου και δυο Αρρεναγωγείων. Καθόσον ίδων ευχαρίστως και ηκροάσθητας ερωτήσεις και ευστόχους απαντήσεις των διδασκάλων και μαθητών καταφαίνεται ότι αμφότεροι διδάσκαλοι και μαθηταί εξετέλεσαν το καθήκον των εν αυταπαρνήσει, ως και οι κ. Επίτροποι εμερίμνησαν δεόντως περί της οικοδομής υγιών και περικαλλών αιθουσών».

Πολύ περισσότερες πληροφορίες για ένα από τα σχολεία που λειτουργούσαν στα τέλη του 19ου αιώνα στην Κυθρέα, αυτό του Αγίου Ανδρονίκου, αντλούμε από επιστολή που εστάλη από ανώνυμο επιστολογράφο και δημοσιεύτηκε με τίτλο «Εξετάσεις. Δημοτικόν σχολείον Κυθραίας» στην εφημερίδα της Λευκωσία «Φωνή της

Κύπρου», ημερομηνίας 10/22 Ιουλίου 1899. Όπως αναφέρεται το σχολείο είχε δυο διδασκάλους και διευθυνόταν από τον Χρήστο Φραγκίδη, ο οποίος ήταν απόφοιτος του Παγκυπρίου Διδασκαλείου. Τις δε εξετάσεις παρακολούθησαν αρκετοί καθηγητές, καθώς και ο Γυμνασιάρχης του Παγκυπρίου Γυμνασίου Μιχαήλ Βολονάκης, ο οποίος συνεχάρη τόσο τα μέλη της Σχολικής Επιτροπής της κοινότητας όσο και τους διδασκάλους για τα άριστα αποτελέσματα που παρουσίασαν οι μαθητές:

«Επιστέλλουσιν ημίν εκ Κυθρέας: Τη παρελθούση Κυριακή ενώπιον του φιλομούσου κοινού της κωμοπόλεως ταύτης και των εκ Λευκωσίας ευγενώς υπό της αξιότημου επιτροπείας των σχολείων προσκληθέντων κ.κ. Μ. Βολονάκη, Γυμνασιάρχου, και Ν. Κοσσυφάκη, καθηγητού των τεχνικών μαθημάτων, και άλλων καθηγητών του Παγκυπρίου Γυμνασίου, λαμπρότατα διεξήχθησαν αι εξετάσεις του διδασκάλου δημοτικού σχολείου του Αγίου Ανδρονίκου. Το σχολείον τούτο διηύθυνεν άριστα ο εκ του Παγκυπρίου Διδασκαλείου πέρυσιν απολυθείς αξιόλογος νέος κ. Χρ. Φραγκίδης, έχων συνάδελφον ον από τινών ετών εκεί διδάσκοντα κ. Μιλτιάδη Βασιλείου, του οποίου ίδιος διάλογος πατριωτικός κατά την έναρξιν των εξετάσεων απαγγελθείς υπό

δυο μαθητών, τα μάλιστα ήρσε τοις παρακαθημένοις.

Λογοδοσίαν κατάλληλον εξεφώνησεν ο διευθυντής, εν τη οποία μετά χάριτος και γλώσσης γλαφυράς εξήρε το εξανθρωπιστικόν έργον της παιδείας, και συνεβούλευσε τους αξ. κ.κ. Επιτρόπους των εκκλησιών και των σχολείων να εκπληρώσωσι τας ανάγκας της Σχολής, όπως καταστή αυτή αξία του προορισμού της. Ευχάριστα υπήρξαν, ως είπε τα αποτελέσματα του κοινού των μαθητών εκκλησιασμού κατά πάσαν Κυριακήν και εορτήν, όπως επίσης και το της συλλογής εράνων καθ' εβδομάδα, εκ των οποίων ηδυνήθη να ενδύση απόρους τινάς μαθητάς και να παρασχη αυτοίς τα απαιτούμενα διδακτικά βιβλία. Είπε προς τούτοις ότι το πρόγραμμα, το υπό της Κεντρικής Εκπαιδευτικής Επιτροπείας εκπονηθέν, εφηρόσθη τελείως και παρήγαγε τα αναμενόμενα λαμπρά αποτελέσματα.

Όντως ήτο λίαν συγκινητικόν να βλέπη τους μικρούς μαθητάς ικανώς παρεσκευασμένους, ώστε να κατανοώσιν ευχερώς την θείαν του Ευαγγελίου γλώσσαν και να ερμηνεύωσι δράμα της νεωτέρας ελληνικής γλώσσης και να εκτελώσι πάντα τα δυνατά πρόχειρα πειράματα και να μεταχειρίζονται εν τη αφηγήσει γλώσσαν καθαρεύουσαν, ήτις παρή-

γαγεν αρίστην εντύπωσιν. Άξιοι πλείστων συγχαρητηρίων είναι και οι αξ. κ.κ. Επίτροποι και ο ευδόκιμος διευθυντής των, διότι μεριμνώντες και περί της μορφώσεως του σώματος απείρους κατέβαλον προσπαθείας, όπως προσαρτήσωσι τη Σχολή και γυμναστήριον, ανεπαρκές μεν κατά το παρόν αλλ' ελπίδας πολλάς παρέχον, ότι λίαν προσεχώς θέλει καταρτισθή και συμπληρωθή.

Μετά το τέλος των πρωϊνών εξετάσεων, ο κ. Γυμνασιάρχης με θερμούς λόγους προς τους παρισταμένους εξήρε το φιλόμουσον των κατοίκων και τα αγαθά της παιδείας, δια της οποίας ασφαλώς τα έθνη οδηγούνται εις την ελευθερίαν και την αληθή ευδαιμονίαν. Συγχαίροντες εν τέλει τους φιλομούσους κατοίκους της Κυθραίας, και ιδία τον ρέκτην πρόεδρον της Επιτροπείας των σχολείων δια τους αρίστους αυτών διδασκάλους, ευχόμεθα να διατηρώσι τον αυτόν προς τα σχολεία ζήλον και να απονέμωσι πάντοτε την προσήκουσαν εκτίμησιν εις τους ικανούς διδασκάλους».

Η «Φωνή της Κύπρου», ημερομηνίας 7/20 Ιουλίου 1900, δημοσίευσε ακόμη ένα σχετικό σχόλιο για τις εξετάσεις που έγιναν τότε το Δημοτικό Σχολείο του Αγίου Ανδρονίκου. Όπως πληροφορούμαστε, στις εξετάσεις παρέ-

στησαν και πάλιν ο Γυμνασιάρχης Μιχαήλ Βολονάκης και μερικοί καθηγητές του Παγκυπρίου Γυμνασίου, τα δε αποτελέσματα ήταν άριστα:

«Τη παρελθούση Κυριακή εγένοντο οι εξετάσεις της εν Κυθραία Δημοτικής Σχολής Αγίου Ανδρονίκου ενώπιον πολλού ακροατηρίου. Εις τας εξετάσεις παρίσταντο ο Γυμνασιάρχης και οι καθηγηταί κ.κ. Ε. Κωνσταντινίδης, Παπαϊωάννου και Παντάκης, υπό της Επιτροπής των σχολείων προς τούτο προσκληθέντες. Η επιδειχθείσα πρόοδος εν τη Σχολή όχι μόνον εδικαίωσε τας ελπίδας των κατοίκων της Κυθραίας εις τους ικανοτάτους αυτών διδασκάλους, τους κ.κ. Χρήστον Φραγκίδην και Μιλτιάδην Βασιλείου, αλλά και διετρανώθη ότι εκπληρούνται επιτυχέστατα ο σκοπός του Δημοτικού Σχολείου. Μετά μεσημβρίαν εις τας εξετάσεις της γυμναστικής παρίστατο και ο κ. Α. Λιασίδης, μετά της διευθύντριας του Παρθεναγωγείου Λευκωσίας».

Την ίδια χρονιά δημοσιεύτηκε σε άλλη εφημερίδα της Λευκωσίας, τον «Κύπριο», ημερομηνίας 14 Ιουλίου 1900, ακόμη μια είδηση που αφορά την εκπαίδευση στην Κυθρέα. Σχετίζεται με τις δημόσιες εξετάσεις που έγιναν στο Παρθεναγωγείο της κοινότητας, στο οποίο δίδασκαν οι Χρυσταλλήνη Παπαδοπούλου και Μαρία

Κυριακού απόφοιτοι του Παρθεναγωγείου Λευκωσίας.

«Τη παρελθούση Κυριακή εγένοντο εν Κυθραία εν μέσω απείρου κόσμου αι εξετάσεις του Παρθεναγωγείου. Αι εξετάσεις αύται κατέδειξαν ότι αι εν αυτώ διδάσκουσαι δαδούχοι του ιερού πυρός της παιδείας, απόφοιτοι δε του εν Λευκωσία Παρθεναγωγείου δεσποινίδες Χρυσταλλήνη Λ. Παπαδοπούλου και Μαρία Κυριακού, ουδενός εφείσαντο κόπου προς όσον ένεστι πληρεστέραν επιτέλεσιν του καθήκοντος αυτών. Δια ταύτα μέγα εύγε και ειλικρινή συγχαρητήρια προσφέρομεν προς αυτάς μετά της ελπίδος ότι και εν τω μέλλοντι δεν θα παύσωνται προσφέρουσαι μετά του αυτού ζήλου την καρποφόρον εργασίαν αυτών τη φιλτάτη πατρίδι. Η κωμόπολις Κυθραία κτησαμένη διδασκάλους μεν αποφοίτους του Παγκυπρίου Γυμνασίου, διδασκαλίσας δε αποφοίτους του Παρθεναγωγείου Λευκωσίας κατωρθωσεν να δώση τας ορθάς βάσεις της παιδείας, τα δε εκπαιδευτικά αυτής καταστήματα να αποτελώσι πρότυπον Δημοτικών Σχολείων εν Κύπρω. Και τούτο αποδεικνυσι τρανότατα την υγιά εργασίαν και εκπαίδευσιν, ήτις γίνεται εν τοις ανωτάτοις της Κύπρου εκπαιδευτηρίοις».